

NOTITIÆ HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ 1/2012

ABSTRAKTY

VZŤAH MEDZI *AUCTORITAS* A ROZVOJOM ĽUDSKEJ SPOLOČNOSTI (*PROGRESSIO*)

RELATIONSHIP BETWEEN *AUCTORITAS* AND DEVELOPMENT OF
HUMAN SOCIETY (*PROGRESSIO*)

Konštantín Daniel Boleš

Otázka autority je nastolená kvôli istému protirečeniu medzi jej skutočným významom a jej skutočným ocenením v dobe vedecko – technického pokroku. Kľúčovým pojmom je v prípade autority nie tak „úcta“ ale „poznanie“ a toto je i dôvod zmyslu autority. Na základe filozoficko – teologickej analýzy prvotných prameňov z oblasti Topiky sa ukazuje význam autority v tom, že poukazuje na poznatky, ktoré sa buď „momentálne“ nedajú overiť (veda) alebo niekedy aj celkom (teológia).

Kľúčové slová: autorita, pokrok, rozumové poznanie (ratio), poznanie z viery (fides), dôkaz, svedectvo, pravdivá informácia.

The authority issue is raised because of a certain contradiction between its real meaning and its real evaluation in the time of scientific and technical progress. In case of authority the keyword is not „respect“ but „knowledge“ and that is the sensible reason for the authority. On the basis of the philosophic and theological analysis of primary sources from the field of Topic, the meaning of the authority seems to be in pointing out knowledge which cannot be verified right away (science) or sometimes not at all (theology).

Keywords: Authority. Knowledge from faith (fides). Progress. Proof. Rational knowledge (ratio). Testimony. True information.

GENÉZA PLYNÚCEHO ČASU – FENOMÉN ČASU POD FRAGMENTÁRNÝM DROBNOHĽADOM DEJÍN FILOZOFIE

GENESIS OF THE PASSING TIME – THE PHENOMENON OF TIME
UNDER THE FRAGMENTARY MICROSCOPE OF THE PHILOSOPHY OF
HISTORY

Ján Mičko

Príspevok pozostávajúci z dvoch častí pojednáva o existujúcich filozofických koncepciách času. V prvej časti s názvom Filozofické počiatky času sa zameriame na počiatkové vedomie časových súvislostí. Homo sapiens si uvedomuje dni, grécke kozmogónie poukazujú na stabilnú večnosť časového horizontu a Aristoteles ide ešte ďalej, keď nazýva čas pohybom. Druhá časť s názvom Minulosť, prítomnosť, budúcnosť – prezentuje čas, v ktorom sa začínajú vytvárať východiská pre jeho konkrétnu definíciu a následne celkový rozdiel v časových koncepciách u Emmanuela Kanta, Sv. Augustína a Martina Heideggera. Dotkli sme sa aj otázky večnosti. Záver príspevku obsahuje stručné úvahy o možnej jednotnej definícii času.

Kľúčové slová: Chronos. Večnosť. Filozofia. Čas.

The article is composed of two parts and discusses different philosophical conceptions of time. The first part called “the philosophical origins of time” focuses on the general original awareness of temporal context. Even Homo sapiens was aware of the existence of days, Aristotle named time and thus it got into the Greek cosmogony which pointed to the eternity of time. The second section was entitled “the past, the present and the future” - these concepts of time we distinguish as starting points for definitions of time, which resulted in different definitions of time by Emmanuel Kant, St. Augustine and Martin Heidegger. The article also deals with the question of eternity. In conclusion, the contribution of the text is a brief reflection upon a possible general definition of time.

Keywords: Chronos. Eternity. Philosophy. Time.

REALISIERUNG DER ABSCHLÜSSE DES II. VATIKANISCHEN KONZILS DURCH JOSEF HLOUCH, BISCHOF VON BUDWEIS
REALIZATION OF THE CONCLUSIONS OF THE SECOND VATICAN COUNCIL BY BISHOP JOSEF HLOUCH FROM THE SOUTH OF BOHEMIA

Martin Weis

V letošním roce si připomínáme několik významných výročí. Z celocírkevního hlediska je to zahájení II. Vatikánského koncilu od jehož zahájení uplyne v listopadu letošního roku 50 let. Z hlediska regionálních dějin nutno uvést, že si v letošním roce připomínáme 110 výročí narození a 40 výročí úmrtí českobudějovického biskupa Josefa Hloucha. V internetových diskusích různých fór se relativně často objevuje šokující tvrzení, že bylo de facto dobře, když byla v době konání koncilu většina českých biskupů internována, neboť se tak nemohla „nakažit duchem koncilního modernismu“. Mezi těmi, kdo byl takto „ochráněn“ před „zhoubným působením koncilu“ je zmiňován i českobudějovický biskup Josef Hlouch. V této studii hodlám proto poukázat na základě archivních dokumentů z jihočeského regionu, jak se právě naopak českobudějovický biskup Josef Hlouch v období po svém návratu z internace do diecéze snažil v co nejširším možném záběru realizovat závěry koncilních dokumentů.

Klíčová slova: archivní dokumenty, biskup Josef Hlouch, církevní dějiny, diecéze České Budějovice, II. Vatikánský koncil.

This year several notable anniversaries will be commemorated. From ecclesiastical point of view it is the opening of The Second Vatican Council which was held exactly 50 years ago. From regional point of view this year marks the 110th anniversary of birth and the 40th anniversary of death of Bishop Josef Hlouch from the South of Bohemia. In the Internet discussions and forums there often appears a shocking opinion that it was good that during the council the majority of Czech bishops had been interned for they could not become infected with the spirit of "conciliar modernism". One of the people thus "protected" from the "harmful effect of the council" was Bishop Josef Hlouch from České Budějovice. On the basis of archive documents, the study works out all these issues. It describes Josef Hlouch's great effort for realization of the conclusions of The Second Vatican Council after his comeback from internment to the diocese in České Budějovice.

Keywords: Archive documents. Bishop Josef Hlouch. Ecclesiastical history. Diocese of České Budějovice. The Second Vatican Council.

TEODORET Z CYRU – VÝZNAMNÁ OSOBNOSŤ VÝCHODNEJ CIRKVI V 5. STOROČÍ

THEODORET OF CYRUS – A PROMINENT FIGURE OF THE EASTERN CHURCH IN THE 5TH CENTURY

Wioleta Marchewka

Cieľom tohto článku je opísať život a dielo Teodoret, biskupa z Cyru. Bol vplyvným autorom piateho storočia. Vo svojich dielach sa Teodoret zamerával predovšetkým na exegetické a taktiež historické, polemické a dogmatické práce, výklady a listy. Predstavením jeho života a dedičstva je možné dokázať, akou zaujímavou osobnosťou Teodoret v skutočnosti bol. Skúmaním Teodoretu bude vliate nové svetlo do niektorých dnešných nepochopení náboženských konfliktov piateho storočia. Článok chce napomôcť k objasneniu Nestoriánskeho sporu a prináša lepšie pochopenie ducha Cirkvi v tých časoch.

Kľúčové slová: Antiochia, Chalcedon, Nestoriánsky spor, Cyrus, Efez, Východná Cirkev, Piate storočie, Sýrska Antiochia, Teodoret, Teológia

Abstract: The aim of the article is to describe life and work of Theodoret, Bishop of Cyrus. He was an influential author of the 5th century. Theodoret aimed primarily at exegetical as well as historical, polemic, and dogmatic works, sermons, and letters. Drawing on his biography and legacy, this masterpiece demonstrates how interesting Theodoret truly was. Studying Theodoret might cast new light on some of the present-day misunderstandings of the 5th century religious conflicts. The essay may also help to make clear the Nestorian Controversy and offers better understanding of the ecclesiastical spirit in those times.

Keywords: Antioch. Chalcedon. The Nestorian Controversy. Cyrus. Ephesus. The Eastern Church. The 5th century. Syrian Antioch. Theodoret. Theology.

LIST SVÄTÉHO TEODÓZA, IGUMENA PEČORSKÉHO MONASTIERA, O VIERE KREŠŤANSKEJ A LATINSKEJ

THE LETTER OF SAINT THEODOSIUS THE ABBOT OF THE CAVES
MONASTERY ON CHRISTIAN AND LATIN FAITH

Angelus Štefan Kuruc

Teodóz Kijevský (1074) bol jedným z prvých opátov Pečorského kláštora a jedným z najväčších pravoslávnych ideológov Kyjevskej Rusi v druhej polovici XI storočia. Teodóz sa aktívne zúčastňoval politického diania v Kyjevskom štáte v 60. a 70. rokoch XI storočia - v boji synov veľkokniežat'a Jaroslava Múdreho o trón. Obhajoval potrebu duchovnej kontroly cirkvi nad svetskou mocou. Vo svojom Liste kniežat'u Izjaslavovi o viere kresťanskej a latinskej neustále dôrazne vystupuje ako duchovný učiteľ a vodca svetskej moci. Koniec koncov skutočným cieľom svetskej moci je len byť obranca kresťanskej viery. Charakteristickou súčasťou Teodózovho sveta je dramatické odmietanie iných vierovyznaní, najmä rímsko-katolíckeho. V Liste kniežat'u Izjaslavovi vášnivo kritizuje „latinské bludy“ a formuluje voči „latínstvu“ početné teologické a obradové obvinenia. Kľúčové slová: kresťanstvo. Viera. Izjaslav Jaroslavovič. Kyjevská Rus. pravoslávna cirkev. rímsko-katolícka cirkev. Teodóz. Pečerský kláštor. 11. storočie.

Theodosius of Kiev (+1074) was one of the first abbots of the Cave Monastery and one of the greatest orthodox ideologues in Kievan Rus in the 2nd half of 11th century. Theodosius actively participated in the political events in the 1060s and 1070s in the Kiev state e.g. in the fight for throne among the sons of Grand Duke Yaroslav the Wise. Authorship of Theodosius is subscribed to more than twenty works. However, according to researchers, he can only be considered the author of two messages, eight precepts and a couple of prayers. He defended the need of spiritual control of the Church over the secular power. In his Message to Prince Izjaslav Yaroslavovich in the matter of Christian and Latin faith Theodosius constantly acts as a spiritual mentor and leader of a secular ruler. After all, real purpose of a secular ruler is only to be the defender of the Christian faith. It is a characteristic component of the works of Theodosius that he dramatically rejects every other faith, especially Roman-catholic. In a Letter to Izjaslav Yaroslavovich he passionately criticizes „Latin heresy“ and he formulates theological and ritual accuses against „Latinism“.

Keywords: The Caves Monastery. Christianity. Faith. Izjaslav Yaroslavovich. Kievan Rus. Orthodox Church. Roman Catholic Church. St. Theodosius. The 11th century.

KONFESIONÁLNE ASPEKTY ETNICKÝCH KONFLIKTOV SPOJENÝCH S RUSÍNMI NA SLOVENSKU V ROKOCH 1918 – 1939

CONFESSIONAL ASPECTS OF ETHNIC CONFLICTS ASSOCIATED WITH THE RUTHENIANS IN SLOVAKIA IN 1918-1939

Peter Borza

Najzávažnejšie etnické konflikty na Slovensku prvej polovice 20. storočia v súvislosti s Rusínmi sú badateľné v politickej oblasti určenia krajinskej hranice Slovenska a Podkarpatskej Rusi. Vonkajšie prejavy sú však zastreté zložitými procesmi, ktoré sa navzájom prelínajú a prejavujú v konfesionalnej aj politickej oblasti. Navonok konfesionalne spory Gréckokatolíckej cirkvi s pravoslávnym hnutím boli zároveň aj etnickým konfliktom, na ktorom sa rôznou mierou zúčastňovali Česi, Slováci, Maďari a Rusíni.

Kľúčové slová: Rusíni. Gréckokatolícka cirkev. Etnické konflikty. Pravoslávna cirkev.

Most serious ethnic conflicts in connection with the Ruthenians are noticeable all over the 1st half of the 20th century in political determination of frontiers between Slovakia and Ruthenia. Evidence of these conflicts is hidden under the complicated process that preceded and they were shown up in confessional and political relations. On the surface the disputes between the Greek Catholic Church and the Eastern Orthodox Church were also ethnic conflicts with the participation of the Czechs, Slovaks, Hungarians and Ruthenians.

Keywords: Ethnic conflicts. Ruthenians. The Eastern Orthodox Church. The Greek Catholic Church.

VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ BUDOUCÍCH KNĚŽÍ V ČESKOBUDĚJOVICKÉ DIECÉZI V PRVNÍ POLOVINĚ DEVATENÁCTÉHO STOLETÍ

SPIRITUAL FORMATION AND EDUCATION OF THE POTENTIAL
PRIESTS IN THE SOUTH BOHEMIAN DIOCESE IN THE 1ST HALF OF THE
19TH CENTURY

Rudolf Svoboda

Tato krátká studie se zabývá tématem duchovní formace a výchovy budoucích kněží v Českých Budějovicích, resp. v českobudějovické diecézi, v první polovině devatenáctého století. V této souvislosti se zaměřuje zejména na dobu působení druhého českobudějovického biskupa Arnošta Konstantina Růžičky, tj. na léta 1815-1845.

Obsah studie stojí především na výsledcích výzkumů v českých a vatikánských archivech. Studie zejména ukazuje, že výchova budoucích kněží Růžičkovi velmi ležela na srdci, proto věnoval značnou pozornost biskupskému kněžskému semináři. Dá se také říci, že vzdělání obecně patřilo mezi hlavní oblasti jeho pastýřského působení.

Klíčová slova: Arnošt Konstantin Růžička – biskup – České Budějovice – duchovní formace – vzdělávání – devatenácté století

The study deals with a topic of spiritual formation and education of potential priests in České Budějovice in the 1st half of the 19th century. This period is closely connected with life and work of Arnošt Konstantin Růžička, who was the second Bishop of České Budějovice in 1815-1845. The content is based on the results of research carried out on the basis of sources kept in the Czech and Vatican archives. The study reveals that Růžička made his greatest effort to ensure junior priests. That is why he took a great care of the episcopal priest seminar in České Budějovice. Education also belonged to one of the most important fields of his activities.

Keywords: Arnošt Konstantin Růžička. Bishop. České Budějovice. Education. Spiritual formation. The 19th century.

SPRAVOVANIE KOŠICKEJ DIECÉZY V 60-TYCH ROKOCH 20. STOROČIA

ADMINISTRATION OF THE DIOCESE OF KOŠICE IN THE 1960s

Tomáš Filip

Cieľom tohto príspevku je opis 60-tych rokov 20. storočia v Košickej diecéze, pretože táto téma je veľmi málo rozpracovaná a chýba podrobný opis tohto obdobia v regióne. Na základe archívnych dokumentov, ako sú obežníky, smernice, nariadenia a vyhlášky podáva príspevok obraz o situácii v diecéze v tomto čase. Tento článok sa zaoberá osobami, ktoré viedli diecézu, a to biskupom Čárskym, vikárom Onderkom, kanonikmi, obsadením diecézneho tribunálu a novým usporiadaním dekanátov v diecéze. Príspevok ponúka niekoľko doteraz nepublikovaných informácií, založených väčšine na archívnych dokumentoch a prináša spracovanie vybraného historického obdobia, ktoré v Košickej diecéze ešte nebolo zverejnené.

Kľúčové slová: Čársky. Kňži. Komunizmus. Košická diecéza. Onderko. Tribunál.

The aim of the article is to describe the 1960s of the Diocese of Košice, because the topic is very little worked out and lacks a clear description of this period in the region. On the basis of the archival documents such as circulars, directives, regulations and public notices, we can get a proper picture of the situation in the diocese. The article deals with those who managed the diocese such as bishop Čársky, vicar Onderko, Canons, the Diocese Tribunal and a new arrangement of deanship in the diocese. The article offers a number of previously unpublished information, based mostly on the selected archival documents and brings working-out of a selected historical period that has never been published before.

Keywords: Communism. Čársky. Diocese of Košice. Onderko. Priests. Tribunal.

PASTORAČNÁ STAROSTLIVOSŤ PÁPEŽA PIA XII. O SVETOVÉ MISIE V ENCYKLIKE EVANGELII PRÆCONES

PASTORAL CARE OF POPE PIUS XII. OF WORLD MISSION IN THE ENCYCLICAL EVANGELII PRÆCONES

Štefan Lenčíš

Pápežská misijná encyklika Evangelii præcones, bola vydaná v roku 1951 pápežom Piom XII. Život Katolíckej cirkvi na Slovensku v tomto čase bol silno v zajatí totalitnej moci, čo bolo následkom bolo aj to, že túto encykliku Slováci veľmi nepoznajú.

Obsah tejto encykliky dokumentuje duchovný zápal pápeža Pia XII. za rozvoj misijnej činnosti po celom svete. Bola určená pre predstavených misií, kňazov, rehoľníkov, ale aj všetkých veriacich. Mala za cieľ obnoviť misijnú činnosť po tragických udalostiach druhej svetovej vojny. Pápež v nej zdôraznil významnú úlohu laikov v misijných cirkvách a potrebu vzniku Katolíckej akcie, organizácií škôl, novín, zdravotnej starostlivosti a sociálnej pomoci pre všetkých. Misijná činnosť by mala spočívať v rešpektovaní miestnych kultúr a neustále zvyšovať zodpovednosť tak kléru ako aj laikov za život a rozvoj Cirkvi v celom svete.

Kľúčové slová: Encyklika. Pápež. Misionár. Evanjelium. Sociálna pomoc. Miestna kultúra. Laickí veriaci.

Abstract: The papal missionary encyclical letter Evangelii præcones was published in 1951 by Pope Pius XII. At that time life of the Catholic Church in Slovakia was strongly in captivity of totalism which resulted in the fact that Slovaks do not know much about this encyclical.

The content of this document reflects the spiritual zeal of Pope Pius XII for the expansion of missionary activity around the world. It was dedicated to mission superiors, priests, monks, but also to all the faithful. The aim of the encyclical was to restore the missionary activity after the tragic events of World War II. In this document Pope puts the accent on the important role of the laity in mission churches and the necessity of Catholic Action, establishment of schools, newspapers, health care and social assistance for all. Missionary work should hold a respect for local cultures and constantly increase responsibility of clergy and laity for life and development of the Church throughout the world.

Keywords: Encyclic. Gospel. Lay believers. Local culture. Missioner. Pope. Social Assistance.

**TLAČENÉ PRAMENE K FARSKEJ ORGANIZÁCIÍ OSTRIHOMSKEJ
ARCIDIECÉZY 1000 – 1919 II. KALENDÁRIÁ A SCHEMATIZMY (1766 –
1919)**

PRINTED SOURCES OF THE PAROCHIAL ORGANISATION OF
ARCHDIOCESE OF ESZTERGOM 1000 – 1919 II. CALENDARS AND
SCHEMATISMS (1766 – 1919)

Albert Ivan Petreje

Cirkevné schematizmy v 18. a 19. storočí vznikli z bežnej evidenčnej potreby diecéz. Dnes sú nám zdrojom mnohých neoceniteľných údajov k stavu a organizácii cirkevného života, zvlášť farností. Pre regionálnu históriu nám prinášajú množstvo cenných informácií v oblasti religiozity, vývoja osídlenia, v architektúre, v školstve, ale aj vývoja dopravy sa spojov. Kľúčové slová: rímskokatolícka cirkev, organizácia, schematizmy-štatistické zoznamy, farnosti.

Ecclesiastical schematisms in the 18th and 19th century originated from casual administrative necessity of dioceses. Nowadays they are a fine source of much invaluable information about the state and organization of the church life, especially of parishes. They provide much valuable information for regional history in the field of religiosity, development of settlement, architecture, education and also the development of transport and connections.

Keywords: Organisation. Parishes. Roman Catholic Church. Schematisms – statistical lists.

BISKUPSKÁ KNIŽNICA V KOŠICIACH – HISTÓRIA, SÚČASNOSŤ A BUDÚCNOSŤ

THE EPISCOPAL LIBRARY IN KOSICE - HISTORY, THE PRESENT AND THE FUTURE

Andrea Cibuláková

Počiatky košickej biskupskej knižnice sú spojené so založením Košickej diecézy v roku 1804. Dnes sa jej fond nachádza predovšetkým v priestoroch Teologickej fakulty v Košiciach a veľmi vzácne exempláre s veľkou historickou hodnotou ostali uložené v priestoroch archívu Arcibiskupstva. História tejto knižnice sa spája aj s históriou jej pôvodných fondov. Výskumné aktivity v tejto knižnici v súčasnosti nie sú možné z objektívnych dôvodov. Je však možné využiť biskupský archív. V budúcnosti sa plánuje sprístupniť pre výskumné účely aj historickú knižnicu. Je však nevyhnutná katalogizácia fondu, zabezpečenie jeho ochrany a príprava priestorov.

Kľúčové slová: Biskupská knižnica v Košiciach, história Biskupskej knižnice, pôvodné fondy, Teologická fakulta, Teologická knižnica.

The origins of the Episcopal Library in Kosice are associated with the establishment of the diocese in Kosice in 1804. Today the holdings are kept mostly in the Theological faculty in Kosice and very rare pieces of a great historical value are deposited in the archives of the diocese. History of the library is also closely connected with history of its original funds. At present research activities in the library are not possible for objective reasons. It is possible to use the Episcopal archive. Plans are being made to allow an access to the library for research purposes in the future. It is necessary to make a list of the fund, to ensure its protection and to prepare the room.

Keywords: Episcopal library in Kosice. History of the Episcopal library. Primary holdings. Theological faculty. Theological library.

TEOLOGICKÁ A IKONOGRAFICKÁ KONCEPCIA HLAVNÉHO (ZÁPADNÉHO) PORTÁLU FRANTIŠKÁNSKEHO KOSTOLA V KOŠICIACH

THEOLOGICAL AND ICONOGRAPHIC CONCEPTION OF THE MAIN (WESTERN) PORTAL OF THE FRANCISCAN CHURCH IN KOŠICE

Miroslava Fuhrman Maretta

Západný vstupný portál františkánskeho kostola v Košiciach odráža vo svojich architektonických detailoch, ale aj v ikonografickom vyobrazení vplyv františkánskej mystiky ako vnútornej podstaty medikantskej rehole. Samotná pravouhlá architektúra portálu je zvláštnosťou a navádza na paralelu s gotickým oltárom. Teologická koncepcia portálu predstavuje jednak vplyv krásneho slohu okolo roku 1400, ale zároveň zaujímavé invenčné prvky s analógiou v nástennej maľbe Gemera. Nakoľko sa nezachovali všetky reliéfne vyobrazenia v nikách portálu, až komplexný, detailnejší pohľad akceptujúci všetky dochované aj predpokladané časti v kontexte so širšou komparáciou môže priniesť relevantné vedecké vyhodnotenie vplyvov jednotlivých hút ako aj objasnenie ikonografie a teologickej inšpirácie

Kľúčové slová: Gotický portál, teológia, ikonografia, koncepcia, krásny sloh, invencia.

The western entrance portal of the Franciscan church in Košice reflects in its architectural details and also in the iconographic representation the impact of Franciscan mysticism - the inner essence of the mendicant order. Rectangular portal architecture itself is uncommon and induces a parallel with the Gothic altar. The theological concept of the portal represents not only a beautiful style from around 1400 but also interesting inventive features analogical with the mural paintings of Gemer. As not all relief images of the portal niches have been preserved, only a complex and detailed look which accepts all well-preserved and expected parts in the context of a broader comparison can bring a relevant scientific interpretation of the effects of the particular guilds as well as clarification of iconography and theology of inspiration.

Keywords: Beautiful style. Conception. Gothic portal. Iconography. Invention. Theology.
